

УДК 336.02:658.14

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-5-22>**Кміть В.М.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка***Козак Д.А.***магістр
Львівського національного університету імені Івана Франка***Kmit Vira***PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Money Turnover and Credit
Ivan Franko National University of Lviv***Kozak Diana***Master's degree
Ivan Franko National University of Lviv*

ФІСКАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ

FISCAL TECHNOLOGIES AND THEIR ROLE IN IMPROVING BUSINESS EFFICIENCY

АНОТАЦІЯ

Метою дослідження є оцінювання наявних фіскальних технологій, використання яких дає змогу автоматизувати окремі бізнес-процеси зокрема та цифровізувати економіку України загалом як один із ключових напрямів внутрішньої державної політики. Діджиталізація бізнесу є рушійною силою, яка сприяє його просуванню та процвітанню загалом, даючи змогу економити час на податкових розрахунках, заповненні й поданні податкової звітності, а також оптимізувати робочий процес, підвищити продуктивність, поліпшити клієнтський досвід, покращити комунікацію як з представниками контролюючих органів, так і між підрозділами підприємства. Проаналізовано чинні електронні сервіси Державної податкової служби України. Зокрема, досліджено сутність е-урядування як ключового аспекту запровадження цифрових урядових послуг. Акцентовано увагу на взаємодії Державної податкової служби (далі – ДПС) та Міністерства цифрової трансформації задля впровадження комфортних та безпечних податкових сервісів для громадян і бізнес-структур. Висвітлено сутність та обґрунтовано переваги застосування окремих електронних сервісів ДПС. Звернено увагу на можливості використання бізнесом застосунку «Дія.Бізнес». Також висвітлено переваги, недоліки, можливості та загрози використання електронних податкових сервісів. Доведено, що використання українським бізнесом та громадянами електронних податкових сервісів неможливе без підвищення рівня фінансової інклюзії в Україні. Акцентовано увагу на заходах уряду щодо підвищення рівня цифровізації українського суспільства. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі стане оцінювання ефективності, безпечності та зручності використання впроваджених податкових сервісів ДПС зокрема та діджиталізації бізнесу загалом.

Ключові слова: Державна податкова служба, електронні сервіси ДПС, «Дія», «Дія.Бізнес», е-сервіси, е-урядування, фінансова інклюзія, цифровізація, діджиталізація.

АННОТАЦІЯ

Целью исследования является оценивание имеющихся фискальных технологий, использование которых позволяет автоматизировать отдельные бизнес-процессы в частности и цифровизировать экономику Украины в целом как одно из ключевых направлений внутренней государственной политики. Диджитализация бизнеса является движущей силой, которая

способствует его продвижению и процветанию в целом, позволяя экономить время на налоговых расчетах, заполнении и предоставлении налоговой отчетности, а также дает оптимизировать рабочий процесс, повысить производительность, улучшить клиентский опыт, улучшить коммуникацию как с представителями контролирующих органов, так и между подразделениями предприятия. Проанализированы действующие электронные сервисы Государственной налоговой службы Украины. В частности, исследована сущность е-правительства как ключевого аспекта введения цифровых правительственных услуг. Акцентируется внимание на взаимодействии Государственной налоговой службы (далее – ГНС) и Министерства цифровой трансформации с целью введения комфортных и безопасных налоговых сервисов для граждан и бизнес-структур. Освещена сущность и обоснованы преимущества применения отдельных электронных сервисов ГНС. Обращено внимание на возможности использования бизнесом приложения «Дія.Бізнес». Также изложены преимущества, недостатки, возможности и угрозы использования электронных налоговых сервисов. Доказано, что использование украинским бизнесом и гражданами электронных налоговых сервисов невозможно без повышения уровня финансовой инклюзии в Украине. Акцентируется внимание на мерах правительства по повышению уровня цифровизации украинского общества. Перспективами дальнейших исследований в этом направлении станет оценивание эффективности, безопасности и удобства использования введенных налоговых сервисов ГНС в частности и диджитализации бизнеса в целом.

Ключевые слова: Государственная налоговая служба, электронные сервисы ГНС, «Дія», «Дія.Бізнес», е-сервисы, е-правительство, финансовая инклюзия, цифровизация, диджитализация.

ANNOTATION

The method of this study is an assessment of existing fiscal technologies, the use of which allows making easier certain business processes aimed at digital visualization of the economy of Ukraine, in general, as one of the key areas of domestic policy. Digitalization of business is a driving force that promotes its prosperity and prosperity in general and in particular, saves time for tax calculations, filling out and filing tax returns, as well as optimize the workflow, increase productivity, improve customer experience,

communication with regulators, and between divisions of the enterprise. In this work are analyzed the current electronic services of the State Tax Service of Ukraine. In particular, the essence of e-government as a key aspect of the introduction of digital government services. In this work are indicated the prospects for the implementation of e-government by 2030, in particular, are identified strategic technologies for the public sector of government. Presented the comparison of the key indicators of "Paying taxes" in Ukraine, as well as in developed countries. Emphasis is placed on the interaction between the State Tax Service (hereinafter – the STS) and the Ministry of Digital Transformation in order to implement comfortable and safe tax services for citizens and businesses. Highlighted the essence and substantiation of advantages of application of separate electronic services of the STS. Especially underlined the possibilities of business use of the application "Diiia. Business". Described the reasons for the necessity and importance of the implementation e-services of the State Tax Service. Also are highlighted the advantages, disadvantages, opportunities and threats of using electronic tax services. It is proved that the use of electronic tax services by Ukrainian business and citizens is impossible without increasing the level of financial inclusion in Ukraine. Emphasis is placed on the government's measures to increase the level of digitalization of Ukrainian society. Prospects for further research in this area will be to assess the efficiency, security and ease in using the implemented tax services of the STS in the future in particular and the digitalization of business in general.

Key words: State Tax Service, electronic services of the State Tax Service, "Diiia", "Diiia. Business", e-services, e-government, financial inclusion, digitalization.

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України у світовий економічний простір особливого значення набуває запровадження цифрових технологій у сфері публічного управління та впровадження механізмів електронного урядування. Впровадження електронних сервісів адміністрування податків стає пріоритетною сферою з огляду на важливість наповнення дохідної бази державного бюджету. Заходи уряду України щодо е-урядування та імплементація заходів щодо цифровізації Державної податкової служби забезпечать як бізнес-структурам, так і громадянам безперешкодний доступ до сфери оподаткування в онлайн-режимі, зростає простим і максимально доступним надання податкових послуг та консультацій у режимі реального часу. Крім цього, запровадження урядом електронних фіскальних технологій зумовить підвищення рівня фінансової інклюзії українців, основою якої є максимальна кооперація усіх суб'єктів, а саме влади, бізнесу та громадян, а також вільний доступ до отримання фінансових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність електронного оподаткування вперше в Україні була досліджена вченими науково-дослідницького інституту Національного університету ДПС України. Проблематику розвитку цього питання вивчали вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема Р. Багла, С. Веретюк, Ж. Вердье, У. Вікрі, О. Долгих, Дж. Елма, І. Карчева, П. Мельник, Ю. Мохова, А. Новицький, В. Пілінський, Н. Синютка, М. Харбіц.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри вагомий внесок учених у дослідження цифровізації національної економіки загалом і сфери оподаткування зо-

крема, вжиття заходів уряду щодо діджиталізації Державної податкової служби, а також впровадження електронних податкових сервісів зумовлює необхідність продовження наукових пошуків у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розкриття сутності та обґрунтування перспектив е-урядування, впровадження електронних податкових сервісів ДПС в умовах прискореного поширення фіскальних технологій в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спроби створити повноцінні сервісні платформи електронного урядування робляться в Україні з 2001 року, однак лише протягом 2015–2019 років у цій сфері почали реалізовуватися необхідні проекти. Упровадження в Україні сучасних моделей державно-приватного партнерства у сфері електронного урядування є ключовим рішенням для зростання кількості та якості державних онлайн-послуг [1].

У Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки [2] термін «електронне урядування» визначено як використання інформаційних комп'ютерних технологій для підвищення ефективності системи державного управління, її прозорості та зручності, зокрема операційного компонента, що забезпечує діяльність державних органів [3].

Електронне урядування – це форма взаємодії діяльності публічних інституцій (органів державного управління, податкових контролюючих органів, неурядових організацій тощо) із суспільством та бізнесом за допомогою інформаційно-комунікативних технологій задля підвищення ефективності такої взаємодії [4, с. 94].

Електронне урядування охоплює безліч різних видів діяльності й безліч учасників, проте можна виділити три чітко виокремлені сектори взаємодії, а саме між органами державного управління (G2G), між державою і бізнесом (G2B) і між державою та громадянами (G2C) [3].

2 вересня 2019 року Постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Міжгалузевої ради з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації» № 829 Державне агентство з питань електронного урядування України реорганізовано в Міністерство цифрової трансформації України. Міжгалузева рада з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації створена Кабінетом Міністрів України 8 липня 2020 року задля реалізації завдань розвитку інформаційного суспільства [5].

Відповідно до аналітичних досліджень щодо інформаційного забезпечення, проведених Кабінетом Міністрів України, в умовах цифрових перетворень станом на 2021 рік для громадян доступно понад 130 сервісів, які надаються через інформаційні системи різних органів виконавчої влади, перелік яких постійно розширюється. Структура державних електронних сервісів за галузями економіки представлена на рис. 1.

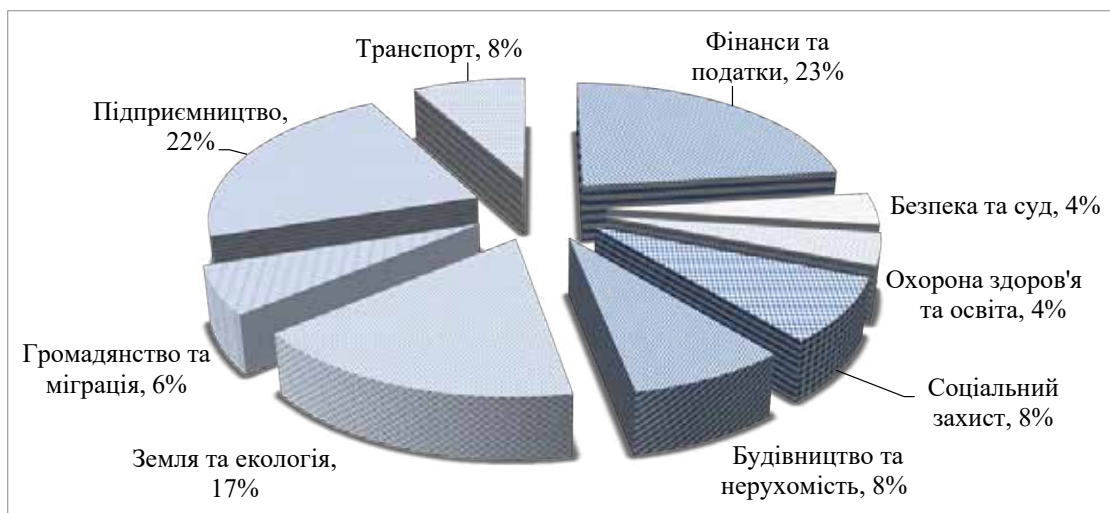

Рис. 1. Структура державних електронних сервісів за галузями економіки у 2021 році, %

Джерело: систематизовано на основі [6]

Аналізуючи наведені на рис. 1 дані, доходимо висновку, що найбільша кількість електронних державних послуг представлена у сферах фінансів (23%), підприємництва (22%) та екології (17%).

Згідно з Візією цифрової економіки України 2030Е Українського інституту майбутнього, е-урядування зумовить перехід на 100% електронний документообіг, взаємодія громадян із державою буде відбуватися через електронний кабінет, а процеси взаємодії з державою не потребуватимуть участі державних службовців, адже вони відбуватимуться автоматично, непомітно для громадян. До 2030 року передбачається запровадження 10 головних стратегічних технологій для сектору державного управління України, серед яких слід назвати цифрове робоче місце, багатоканальне інформування та залучення громадян, відкриті дані, електронну ідентифікацію громадян, повсюдну аналітику, «розумні» машини та засоби, Інтернет речей, цифрові державні платформи системи класу

ERP та CRM, блокчейн. Блокчейн реалізуватиме забезпечення електронних референдумів, е-петицій, е-голосування, електронне урядування. Блокчейн зможе надавати безпрецедентно високий рівень захисту інформації, що дасть змогу використовувати його в таких сферах, як електронні фінанси, держзакупівлі, електронні бюджети [1].

Платники податків щорічно використовують значний обсяг часу, пов'язаний з їх адмініструванням. Так, згідно з інформацією міжнародного рейтингового оцінювання «Сплата податків 2020» (“Paying taxes 2020”), який щорічно презентує аудиторська компанія PWC разом із групою Світового банку, в Україні платники податків витрачають 328 годин на адміністрування податкових платежів, що на 40% більше середньосвітового показника [7].

Порівняємо ключові показники “Paying taxes” України та розвинених країн світу у табл. 1.

Відзначимо, що спрощення та діджиталізація податкових процедур підвищують якість ад-

Таблиця 1

Місце України у Рейтингу PWC і World Bank Group податкових систем країн світу “Paying taxes 2020”

Країна/показник	Загальний рейтинг	Показник простоти сплати податків	Загальна ставка податків та внесків	Час на ведення обліку та сплату податків (год.)	Кількість податкових платежів	Індекс формування звітності
Канада	19	86,1	24,5	131	8,0	73,1
США	25	86,8	36,6	175	10,6	94,0
Великобританія	27	86,2	30,6	114	9,0	71,0
Німеччина	46	82,2	48,8	218	9,0	97,7
Японія	51	71,4	46,7	128,5	19,0	95,2
Франція	61	79,2	60,7	139	9,0	92,4
Україна	65	78,1	45,2	327,5	5,0	86,0
Італія	128	64,0	59,1	238	14,0	52,4

Джерело: систематизовано на основі [7]

міністрування податків та зборів, даючи змогу знизити витрати, пов'язані з цими процесами. Необхідність податкової цифровізації в Україні підтверджують результати опитування платників податків, проведеного у 2020 році податковими органами. Так, 62% опитаних платників віддають перевагу спілкуванню з контролюючими органами саме в електронному вигляді, 20% респондентів вибрали б особисте відвідування податкових органів, 17% – у телефонному режимі [8].

Задля створення якісних та комфортних умов обслуговування платників і забезпечення швидкості процесу адміністрування податків ДПС розроблено й впроваджено низку сервісів, завдяки яким можна сформулювати, перевірити й надіслати до ДПС податкову звітність, дистанційно перевірити розрахунки з бюджетом, дізнатися про строки сплати податків, а також іншу корисну інформацію. На рис. 2 відображено електронні сервіси ДПС.

Серед платників податків найбільш поширеним у використанні сервісом є «Електронний кабінет» [10]. Оновлена інформаційно-телекомунікаційна система «Електронний кабінет» почала діяти на базі сервісу «Електронний кабінет платника», згідно з Наказом Мінфіну України «Про затвердження Порядку функціонування Електронного кабінету» від 14 липня 2017 року № 637, з 1 січня 2018 року [11].

Електронний кабінет складається з відкритої частини (вхід здійснюється без ідентифікації користувача) та приватної частини (вхід до особистого кабінету здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису будь-якого надавача електронних довірчих послуг або за допомогою ідентифікації через id.gov.ua). За допомогою сервісу можна здій-

снювати формування та надсилати до органів ДПС податкову звітність, запити на отримання інформації, заяви для реєстрації платниками окремих податків, отримати доступ до особистої інформації, зокрема до відомостей про суми отриманих доходів і утриманих податків, стан поданої звітності. Сервіс дає змогу користувачам зменшити витрати як часу, так і коштів, оскільки для отримання зазначених послуг відвідувати ЦОП не потрібно. Це сприяє підвищенню ефективності взаємодії податкових органів із платниками податків, робить її максимально простою та зручною.

Приватною частиною Електронного кабінету ДПС, яка дає можливість доступу до понад 80 електронних сервісів, сьогодні користуються 2,3 млн. платників податків. З початку 2021 року їх кількість зросла на 500 тисяч. Серед користувачів приватної частини Електронного кабінету понад 949,6 тис. складають фізичні особи-підприємці, 464,2 тис. – юридичні особи, 421,8 тис. – громадяни [10].

Сервіс «Пульс» приймає звернення громадян та суб'єктів господарювання щодо неправомірних дій та бездіяльності, можливих корупційних правопорушень у сфері службової діяльності з боку конкретних посадових осіб структурних підрозділів ДПС та її територіальних органів. Протягом січня-серпня надійшло 4 531 звернення, серед яких 55,3% становили скарги щодо незадоволеності роботою органів ДПС, 21,6% – щодо звітності та реєстрації накладних [10].

Механізм електронного адміністрування податку на додану вартість викладено у Постанові КМУ від 16 жовтня 2014 року № 569, який запроваджено 1 лютого 2015 року [6]. Сьогодні

Рис. 2. Електронні сервіси ДПС

Джерело: систематизовано на основі [9]

весь процес адміністрування ПДВ – від реєстрації платником до сплати та формування Реєстру заяв на відшкодування ПДВ – здійснюється повністю в онлайн-режимі. Окрім цього, функціонує система управління ризиками під час адміністрування ПДВ, що автоматично блокує реєстрацію ризикових податкових накладних. Через електронні сервіси «Дані Реєстру платників ПДВ» та «Анулювання реєстрації платника ПДВ» можна перевірити бізнес-партнерів щодо їх реєстрації платником ПДВ або анулювання реєстрації платника ПДВ [9].

Незважаючи на значну кількість електронних сервісів ДПС, для формування структури податкової служби європейського зразка, що є функціональною й орієнтованою на платника податків, система надання послуг в онлайн-режимі потребує постійного вдосконалення.

За 2020 рік Україна здійснила прорив у наданні доступу до державних послуг онлайн. Негативним залишається те, що Україна має один із найнижчих рівнів доступу до державних онлайн послуг у Європі. Так, у 2020 році лише 12,5% українців використовували онлайн-сервіси для отримання державних послуг. Проте з 2019 року до 2020 року кількість громадян, які користуються мережею Інтернет для кооперації з державними органами, зросла у 4–5 разів, що зумовлено запуском першого проекту «Цифрової держави», який спрямований на об'єднання усіх відомств у єдину онлайн-систему. Цей проєкт реалізований через онлайн-сервіс державних послуг «Дія», а також мобільний додаток «Дія», що дає змогу отримати потрібну послугу зі смартфона.

ДПС співпрацює з Міністерством цифрової трансформації на постійній основі для інтеграції все більшої кількості податкових послуг у додаток «Дія». Важливою новацією протягом 2020–2021 років стала реалізація ДПС таких електронних сервісів, як Е-Малюшко, ID14, Е-ПДВ, Е-Субсидія, Е-кабінет, Е-прозорро, Повернення переplat, Електронні інкасові доручення, пошук фіскального чека, Єдина звітність, Єдиний рахунок.

Найближчим часом заплановано запровадження нових сервісів, таких як FATCA, Е-резидентство, Е-акциз, Е-ліцензії, Е-підприємець, Скарги покупців [8].

Із січня 2020 року ДПС бере участь у сервісі Е-Малюшко щодо реєстрації дитини в Державному реєстрі фізичних осіб – платників під час державної реєстрації народження (34,8 тис. батьків скористалися цією послугою у 2020 році) [9], а з травня 2020 року успішно функціонує сервіс ID14, що передбачає одночасне оформлення першого паспорта та номера платника податків (43,3 тис. осіб використали сервіс у 2020 році).

Завдяки електронному сервісу «Пошук фіскального чека», введеному у липні 2020 року, платники мають змогу оперативної отримати інформацію про здійснені розрахункові операції у

будь-якій торговельній точці будь-якого населеного пункту країни. Е-Receipt – це інформаційна система реєстрації та обліку реєстраторів розрахункових операцій, якою передбачено реєстрацію пристроїв без подання до контролюючих органів будь-яких паперових документів і без плати за її використання. Електронний чек генерується, реєструється в системі ДПС і доповнюється QR-кодом, після чого передається на пристрій. Інформація про фіскальний номер чека та його QR-код зберігається в е-Receipt і буде доступною для перегляду в електронному кабінеті платника як платником, так і покупцем [9].

Електронний сервіс InfoTAX дає можливість через додатки Telegram-канал та Viber отримувати актуальну та необхідну податкову інформацію про стан розрахунків з бюджетом, реєстраційні та облікові дані, результати оброблення документів, виникнення податкового боргу, строки подання звітності та сплати податків, систему електронного адміністрування ПДВ тощо. Вже на початку 2021 року кількість користувачів сервісу становила 26 000 осіб, а щомісячний приріст становить 6 000 осіб.

З 1 січня 2021 року діє Єдиний рахунок для сплати податків. Цей сервіс є комфортним для платників, оскільки скорочує платникам фінансові витрати і час на формування розрахункових документів. Через єдиний рахунок можна сплатити поточні платежі, податковий борг за платежами та єдиним соціальним внеском, грошовими зобов'язаннями, які визначено на підставі податкових повідомлень-рішень. Через єдиний рахунок можна сплачувати такі податки й збори, як податок на прибуток, ПДФО, єдиний внесок, єдиний податок, рентна плата. Лише за перший місяць функціонування сервісу ним скористалися понад тисячі платників податків, що підкреслює необхідність його впровадження.

Важливою новацією задля впровадження електронних послуг у сфері оподаткування, а також для підтримки бізнесу стала реалізація проєкту Міністерства цифрової трансформації «Дія.Бізнес» [12]. Так, додаток передбачає можливість подання заяви та реєстрації фізичної особи-підприємця протягом 10 хвилин зі взяттям її на облік в органах Державної податкової служби України з можливістю вибору системи оподаткування (загальної або спрощеної), реєстрацію платником ПДВ, внесення змін про ФОП, закриття ФОП. Таким чином, автоматична реєстрація ФОП відбувається у зручному онлайн-режимі. Так, подання заяви займає до 10 хвилин, а платник податків береться на облік у податковій інспекції протягом одного дня після отримання відомостей із Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Також на платформі можна отримати 65 безплатних онлайн-консультацій щодо того, як створити бізнес-план, вибрати цільові ринки, дізнатися, що таке маркетинг, як працювати на світових

платформах для бізнесу. Окрім цього, на порталі є школа для підприємців та інформаційний довідник, присвячений побудові власної системи експортної логістики [12].

Друга частина проекту «Дія.Бізнес» – це мережа центрів підтримки підприємців по всій Україні, що надають безплатні консультації для підприємців та тих громадян, які лише планують відкрити власну справу. Крім цього, в центрах «Дія.Бізнес» проходять різноманітні події, зокрема майстер-класи, воркшопи, форуми, конференції, лекції. Сьогодні центри «Дія.Бізнес» відкриті в Харкові, Одесі, Миколаєві, Полтаві, Черкасах та Ужгороді (відкриття відбулось 15 вересня 2021 року) Прогнозовано, що станом на кінець 2021 року в Україні буде діяти 10–11 центрів підтримки підприємців «Дія.Бізнес». Згідно з даними Мінцифри, станом на вересень на сайті «Дія.Бізнес» зареєстровано понад 30 тисяч особистих кабінетів (це користувачі, які отримують консультації за допомогою сервісу), ще близько 10 тисяч людей навчаються в онлайн-школі [13].

Серед останніх новацій 2021 року, реалізованих Мінцифрою разом із ДПС, слід назвати автоматизацію у процесі заповнення податкових декларацій. Система заповнюватиме за користувача всі поля таким чином, що йому треба буде відповісти лише на 4 запитання. Наприклад, сьогоднішня декларація – це 2 сторінки з більш ніж 30 полями. Також відбувається інтеграція додатку з банківськими установами. Додаток «Дія» робитиме запит до банку або банків (якщо ФОП має відкриті рахунки в кількох) і відобразить загальну суму надходжень за вибраний звітний період із ФОП-рахунку або рахунків. Важливо, що сума доходів доступна тільки користувачу. Додаток від імені суб'єкта бізнесу лише робить запит до банку й заповнює відповідне поле в декларації. Також через «Дію» отримуватимуться сповіщення про граничні строки оплати, наявність податкових зобов'язань або заборгованості. Це допоможе уникнути штрафів та зекономить кошти підприємців [13].

Важливою новацією у сфері надання електронних податкових послуг стане антикорупційний проект електронного акцизу та електронної акцизної марки, метою якого є боротьба з контрафактною продукцією та тіншовим ринком. Потрібно відзначити, що перші спроби запровадження електронного сервісу Е-Акциз були здійснені ДФС ще у 2018 році. Проект Е-Акциз Мінцифра реалізує разом із ДПС за підтримки USAID Ukraine/UK aid проекту TAPAS Project/Прозорість та підзвітність у держуправлінні та послугах. За різними оцінками, проект запрацює наприкінці 2021 року. Автоматизація бізнес-процесів обліку акцизної марки передбачає створення системи електронного адміністрування акцизного податку для тютюнових та алкогольних виробів, забезпечення електронного документообігу між усіма учасниками відносин у сфері виробництва, дис-

трибуції, реалізації та контролю за обігом під-акцизної продукції. Сервіс Е-Акциз дасть змогу здійснювати електронне адміністрування акцизного податку з алкогольних напоїв за допомогою марки акцизного податку, у тому числі з можливістю генерування QR-коду на кожній марці акцизного податку, відстежувати рух та продаж таких товарів, перевіряти покупцями справжність товарів з функцією повідомлення про порушення тощо. Також передбачається запровадження електронної системи відстеження руху тютюнових виробів з нанесенням на кожну пачку сигарет унікального ідентифікатора відповідно до Директиви 2014/40 ЄС [14].

Варто зазначити, що, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проекту щодо спрощення умов для започаткування та провадження підприємницької діяльності» від 4 серпня 2021 року № 808 [15], протягом 2021–2022 років реалізуватиметься спрощення умов для започаткування та провадження підприємницької діяльності шляхом отримання комплексної електронної публічної послуги «Е-Підприємець». Планується, що в межах реалізації експериментального проекту «Е-Підприємець» всі необхідні для відкриття бізнесу дії можна буде здійснити за одним запитом через портал «Дія.Бізнес». Зокрема, громадяни зможуть зареєструвати ФОП або ТОВ, зареєструватися платником єдиного податку, отримати ліцензію на оптову або роздрібну торгівлю алкогольними напоями та тютюновими виробами, отримати ліцензію на оптову торгівлю паливом, зареєструвати реєстратор розрахункових операцій, повідомити про прийняття на роботу працівників, подати інформацію про вакансію, отримати дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та відкрити банківський рахунок.

Актуальною залишається імплементація заходів Стратегії розвитку Державної податкової служби, затвердженої Кабінетом Міністрів України у 2019 році. Так, ключовими аспектами функціонування ДПС залишається застосування IT-технологій, впровадження сучасних інструментів «інформаційного суспільства», розширення сервісних функцій, модернізація IT-сервісів та платформ [16].

Трансформація податкових процедур в електронну сферу є непростим та дорогим завданням для Державної податкової служби та уряду, тому має як переваги, так і недоліки, можливості та загрози, які наведено на рис. 3.

З огляду на важливість фінансової інклюзії у процесі запровадження та функціонування електронних урядових сервісів, зокрема податкових, розглянемо Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року [15].

Комплексний підхід Центру з фінансової інклюзії (Center for Financial Inclusion – CFI) визначає фінансову інклюзію як «стан, за якого кожен, хто може використовувати фінансові послуги, має доступ до повного набору якісних фі-

нансових послуг, наданих за доступними цінами, зручним способом, з повагою та гідністю» [18].

Відповідно до Стратегії розвитку фінансово-го сектору України до 2025 року, фінансова інклюзія включає такі напрями, як підвищення доступності та вміння користування фінансовими послугами, посилення захисту прав споживачів фінансових послуг, підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Так, для підвищення рівня фінансової обізнаності населення Міністерство цифрової трансформації України розробляє та впроваджує практичні ініціативи, серед яких слід назвати освітній серіал платформи «Дія» «Фінансовий сенсей», розроблений Мінцифрою, НБУ і АТ «Пумб»; брифінги Мінцифри та НБУ щодо фінансової грамотності населення; модулі для

школярів щодо фінансів та продажів за міжнародними стандартами «Фінансова грамотність. Продажі»; онлайн-школу для підприємців [13].

Невирішеним залишається питання нерівномірності доступу населення до електронних сервісів, що спричиняє значний цифровий розрив. В межах імплементації завдань Стратегії усі громадяни України до 2025 року без обмежень та труднощів технічного, організаційного та фінансового характеру (зокрема, соціально незахищені верстви населення) мають отримати вільний доступ до цифрових технологій незалежно від свого місцезнаходження чи проживання [19].

Задля подолання цифрового розриву КМУ зосереджується на розвитку національних твердих цифрових інфраструктур, зокрема широкосмугової фіксованої телекомунікаційної

СИЛЬНІ СТОРОНИ

1. Підвищення рівня професійних навичок у сфері електронного управління та оброблення інформації серед працівників органів ДПС (e-Learning).
2. Упорядкованість та захищеність інформації (на відміну від аналогів у паперовому вигляді).
3. Зниження державних видатків на дотримання податкового законодавства.
4. Підвищення ефективності здійснення Е-урядування, тісний взаємозв'язок та координація ДПС з іншими урядовими структурами та установами.

СЛАБКІ СТОРОНИ

1. Проблема захищеності даних.
2. Низький рівень фінансової інклюзії: – відсутність доступу населення до якісних цифрових послуг, недорозвинена цифрова та телекомунікаційна інфраструктура в сільській та гірській місцевості, недостатній доступ громадськості до мережі Інтернет; – обмежені знання про фінансові послуги й низький рівень цифрової, фінансової та податкової грамотності.
3. Повільна імплементація заходів уряду щодо Е-урядування та здійснення електронного бізнесу.

МОЖЛИВОСТІ

1. Скорочення адміністративних витрат.
2. Зниження вартості обладнання та програмного забезпечення для працівників органів ДПС, а також суб'єктів бізнесу та громадян.
3. Розроблення електронних податкових сервісів, розвиток ІТ-сектору.
4. Використання електронного цифрового підпису (ЕЦП).
5. Експорт податкової інформації та телекомунікаційних послуг.
6. Залучення іноземних інвестицій за рахунок спрощення оподаткування (у сфері співробітництва бізнесу з органами ДПС).
7. Покращення системи управління податковими ризиками.

ЗАГРОЗИ

1. Недостатність бюджетних коштів на діджиталізацію ДПС та на впровадження ще не реалізованих податкових сервісів.
2. Можливість несанкціонованого витоку конфіденційної інформації про платника податків за межі податкової служби. Електронні податкові сервіси можуть використовуватись для вчинення злочинів, у тому числі економічних, фальсифікації інформації, втручання у приватне життя.
3. Відсутність системи заохочень для працівників органів ДПС.
4. Залежність від зовнішніх партнерів щодо вдосконалення основних бізнес-процесів.

Рис. 3. SWOT-аналіз електронних сервісів ДПС України

Джерело: систематизовано на основі [17]

інфраструктури та мобільної інфраструктури, інфраструктури цифрового телебачення, радіо- та технологічної інфраструктури для проєктів Інтернету речей, інфраструктури обчислень, віртуалізації та збереження даних, інфраструктури кібербезпеки, спеціалізованих інфраструктур. М'які цифрові інфраструктури також не повинні залишатися поза увагою, зокрема інфраструктура ідентифікації та довіри, інфраструктура відкритих даних, інфраструктура блокчейну, інфраструктура електронних розрахунків та транзакцій, інфраструктура електронної комерції та онлайн-взаємодії суб'єктів бізнесу, інфраструктура державних послуг, інфраструктура життєзабезпечення та геоінформаційна інфраструктура [20].

Відзначимо, що, згідно з оцінкою Українського інституту майбутнього «Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою», фіксована широкосмугова телекомунікаційна інфраструктура становитиме 99,9% населення; мобільна телекомунікаційна інфраструктура (4G, 5G) – 100%; покриття радіоінфраструктурою (LoRaWan тощо) для проєктів Інтернету речей – 100%; обчислювальна інфраструктура – 10%; частка бізнес-процесів, транзакцій та бізнес-взаємодії, що є електронними та онлайн, – 90% [1].

Висновки. Створенню функціональних електронних податкових сервісів, безумовно, передують якісно організоване е-урядування, що включає цифрову складову частину та визначає його як форму організації державного управління, що відповідає процесам широкої участі бізнесу й громадян у державному управлінні, дає змогу підвищити прозорість та ефективність діяльності органів державної влади на засадах впровадження цифрових технологій для гарантування подальшого розвитку інформаційного суспільства.

Створення цифрових платформ для електронного адміністрування податків в Україні супроводжується процесами активної взаємодії ДПС та Міністерства цифрової трансформації України. Так, протягом 2020–2021 років було введено в дію низку електронних податкових сервісів, таких як InfoTAX, Єдина звітність, Єдиний рахунок, Е-Малютко, ID14, Е-Субсидія, Е-кабінет. Використання електронних податкових сервісів покликане надати населенню доступ до якісних податкових послуг нового рівня в режимі онлайн. Водночас не можна ігнорувати нерозвинену в Україні систему доступу населення до ключових елементів фінансової інклюзії, без якої імплементація цифрових податкових послуг стає недоречною. Уряд України стимулює розвиток цифровізації національної економіки та суспільства шляхом прийняття стратегій та ініціатив. Зокрема, у березні 2021 року Національним банком України було прийнято Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року.

Таким чином, за результатами дослідження досягнуто поставленої мети, а саме визначено, що використання фіскальних технологій дає

змогу бізнесу автоматизувати процеси оподаткування, економити час на податкових розрахунках, а також підвищити рівень комунікації з контролюючими органами. Ефективне провадження електронних сервісів ДПС залежить від імплементації заходів уряду щодо е-урядування та підвищення рівня цифровізації населення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. *Український інститут майбутнього*. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyucifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-10>
2. Стратегія реформування державного управління на 2016–2020 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/strategiya-reformuvannya-derzhavnogo-upravlinnya-na-2016-2020-roki>
3. Е-урядування та Е-демократія : навчальний посібник. Одеса : ОНАЗ ім. О. Попова. URL: <https://onat.edu.ua/project/e-urjaduvannja-ta-e-demokratija>
4. Мохова Ю. Інститутційно-правовий механізм забезпечення електронного урядування в Україні. *Державне управління*. 2021. № 13–14. С. 93–97.
5. Про утворення Міжгалузевої ради з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 року № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5952020%D0%BF#n117>
6. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>
7. Paying Taxes 2020 : дослідження групи Світового банку і PWC. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020/explorer-tool.html>
8. Цифровізація органів ДПС, розвиток електронних сервісів, надання електронних довірчих послуг / Державна податкова служба України. URL: <https://mk.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-443533.html>
9. Електронні сервіси, розміщені на офіційному вебпорталі ДПС. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-elektronnyi-servisi/elektronni-servisi>
10. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua>
11. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
12. Дія.Бізнес. URL: <https://business.dia.gov.ua>
13. Міністерство цифрової трансформації. URL: <https://thedigital.gov.ua>
14. Проєкти цифрової трансформації. URL: <https://plan2.dia.gov.ua/projects>
15. Про реалізацію експериментального проєкту щодо спрощення умов для започаткування та провадження підприємницької діяльності : Постанова КМУ від 4 серпня 2021 року № 808. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npsa/pro-realizaciyu-eksperimentalnogo-pro-a808>
16. Стратегія розвитку Державної податкової служби України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/strategiya-rozvitku-derzhavnoyi-podatkovoyi-sluzhbi-ukrayini>
17. Синютка Н. Трансформація оподаткування та податкових процедур в інформаційному суспільстві: теоретичний концепт. *Облік і фінанси*. 2019. № 3(85). С. 100–106.
18. Center for Financial Inclusion. URL: <http://www.centerforfinancialinclusion.org>
19. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>

20. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

REFERENCES:

1. Ukraina 2030E – Kraina z rozvyvenoiu tsyvrovoi ekonomikoiu [Ukraine 2030E – a country with a developed digital economy]: *Ukrainian Institute of the Future*. Available at: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-10>
2. Cabinet of Ministers of Ukraine. Stratehiia reformuvannia derzhavnogo upravlinnia na 2016–2020 rr. [Public Administration Reform Strategy for 2016–2020]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/strategiya-reformuvannya-derzhavnogo-upravlinnya-na-2016-2020-roki>
3. E-uriduvannia ta E-demokratia (2018) [E-government and E-democracy]. Odesa: ONAZ im. O. Popova. Available at: <https://onat.edu.ua/project/e-urjaduvannja-ta-e-demokratija>
4. Mokhova Yu. (2021) Instytuttsiino-pravovyi mekhanizm zabezpechennia elektronnoho uriduvannia v Ukraini [Institutional and legal mechanism for E-government in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia*, pp. 93–97.
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020) Pro utvorennia Mizhhaluzevoi rady z pytan tsyvrovoho rozvytku, tsyvrovykh transformatsii i tsyvrovizatsii [Resolution “On the formation of the Intersectoral Council on Digital Development, Digital Transformations and Digitization”]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5952020_%D0%BF#n117
6. Kabinet Ministriv Ukrainy [Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua>
7. Paying Taxes 2020: research by World Bank Group and PWC. Available at: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020/explorer-tool.html>
8. State Tax Service of Ukraine. Tsyvrovizatsiia orhaniv DPS, rozvytok elektronnykh servisiv, nadannia elektronnykh dovirchkykh posluh [Digitization of the State Tax Service, development of electronic services, provision of electronic trust services]. Available at: <https://mk.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-443533.html>
9. State Tax Service of Ukraine. Elektronni servisy, rozmishheni na oficijnomu vebportali DPS [Electronic services posted on the official web portal of the State Tax Service]. Available at: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/elektronnyi-servisi/elektronni-servisi>
10. Derzhavna podatkova sluzhba Ukrainy. Available at: <https://tax.gov.ua>
11. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk>
12. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Diia.Biznes. Available at: <https://business.diia.gov.ua>
13. Ministerstvo tsyvrovoi transformatsii [Ministry of Digital Transformation]. Available at: <https://thedigital.gov.ua>
14. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Proiekty tsyvrovoi transformatsii [Digital transformation projects]. Available at: <https://plan2.diia.gov.ua/projects>
15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020) Pro realizatsiiu eksperymentalnoho proektu shchodo sproshchennia umov dlia zapochatkuvannia ta provadzhenia pidpriemnytskoi diialnosti [Resolution “On the implementation of a pilot project to simplify the conditions for starting and conducting business”]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-realizaciyu-eksperimentalnogo-pro-a808>
16. State Tax Service of Ukraine. Stratehiia rozvytku Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy [Development strategy of the State Tax Service of Ukraine]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/strategiya-rozvytku-derzhavnoyi-podatkovoyi-sluzhbi-ukrayini>
17. Syniutka N. (2019) Transformatsiia opodatkovannia ta podatkovykh protsedur v informatsiinomu suspilstvi: teoretychnyi kontsept [Transformation of Taxation and Tax Procedures in the Information Society: Theoretical Concept]. *Oblik i finansy*, pp. 100–106.
18. Center for Financial Inclusion. Available at: <http://www.centerforfinancialinclusion.org>
19. National Bank of Ukraine. Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2025 roku [Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiyarozvitkufinansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>
20. Kontseptsiiia rozvytku tsyvrovoi ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018–2020 roky [The concept of development of the digital economy and society of Ukraine for 2018–2020]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>